

Puurs

Eén, twee, drie!

Om het met de ouderwetse aankondiging voor een toneelstuk in de parochiezaal te zeggen: „Een drama in drie hoofdstukken en vijftien schuifkens“. Dat laat zich heden ten dage lezen als: drie bedrijven en vijftien taferelen. Nu ja, een drama à la Genoveva van Brabant („Oh, Zenoveva...“) was het niet. Al speelde het geheel dan wel in (Klein) Brabant. En dat van die „schuifkens“ heb ik niet bijgehouden. De wandelclub in Puurs, die zich tooit met de naam van de Nijlreiger uit de kruiswoordraadsels (IBIS), organiseerde namelijk een wandeling in drie bedrijven. Een tocht op vrijdag 7 augustus, één op zaterdag 8 augustus en één op zondag 9 augustus. Telkens te kiezen uit diverse afstanden. Een uitgelezen gelegenheid voor de naar freakerigheid neigende wandelaar om zich eens af te beulen. Liefst telkens op de langst beschikbare afstanden. Dat heeft men daar in Puurs niet zomaar gedaan want het tijdstip is zorgvuldig gepland. Dit drieluik wordt namelijk druk bezocht door de hard core wandelaars die het weekend daarop willen aantreden in de alom bekende en beruchte Dodentocht in het nabije Bornem. Velen die zich daartoe geroepen voelen zien deze tochten van IBIS dan ook als de ultieme training voordat ze zich begeven aan de uitputtende beproeving van de 100 kilometer lange voettocht. Het was dan ook al zeer vroeg erg druk in de zaal van het Cultureel Centrum „De Kollebloem“. Immers, de „echten“ houden eraan (zeer) vroeg op stap te gaan. Al durf ik me helemaal niet tot deze grote jongens (en meisjes) te rekenen, toch ben ik er ook altijd vroeg bij. Meer uit praktische overwegingen dan als psychologische overwinning van het vroeg opstaan. Dat laatste kost me namelijk nauwelijks inspanning. Wie echter vroeg aankomt heeft ook meestal gelegenheid om een goed parkeerplaatsje uit te zoeken. Een plaatsje dat toelaat achteraf het autootje zonder moeite weer te vinden in de gewoonlijk tot een zee aangewassen hoeveelheid heilige koeien. De inrichters van evenementen zoals dit drieluik zijn uiteraard bekend met dit verschijnsel en daarom is het officiële startuur, zoals het in de „Marching“ staat, hoofdzakelijk symbolisch. Dat was hier niet anders en je kon gerust een uur van tevoren al een inschrijvingsformuliertje afhalen. Overigens was degene die instond voor de inschrijvingen gedurende alle drie de dagen dezelfde persoon. Die zit daar dus van de vroege morgen tot laat 's avonds aan die stoel vastgelijmd om iedereen, zo mogelijk met de glimlach, van zijn centen te verlossen. Faut le faire. Ik krijg al jeuk als ik eraan denk dat me zoiets voor zelfs maar een halve dag zou worden opgedragen. Elk van de drie tochten had nog een ondertitel meegekregen die waarschijnlijk thematisch bedoeld was. Behalve in het geval van de tocht op zondag heb ik van het vooropgezette thema niet zoveel gemerkt. Maar goed, het kind moet een naam hebben. Vooruit met de geit (of de wandelaar) dus. Op naar

Vrijdag 7 augustus: De Bloemkooltocht.

Een voor mij ongewoon startuur. In de namiddag namelijk. Waarschijnlijk bedoeld voor diegenen die nog aan een reguliere beroepsactiviteit gebonden zijn en die zich dus niet zo gemakkelijk van 's morgens reeds konden vrijmaken. Het was al druk daar in de Kollebloem toen ik er ruim een half uur vroeger dan het officiële begin aankwam. Ik moest

Bloemkoleuh...!

zelfs al naar een tweede parking uitwijken waar echter nog zeer ruim plaats voorhanden was.

Waarschijnlijk heeft men de ondertitel voor deze wandeling gekozen omdat het hier wel rustig een groentestreek kan genoemd worden. Er zijn hier namelijk zeer veel tuinbouwbedrijven gevestigd die één of andere groente verbouwen. Zoals het lid van de kruisbloemigen, de *Brassica oleracea convar. botrylis var. botrylis*. Wat ongeveer niemand, behalve een verloren gelopen botanicus, herkent als de prozaïsche bloemkool.

Merkwaardig genoeg was deze groente op het traject opvallend afwezig. Misschien heb ik

het ettelijke keren gemist maar ik kan me slechts één enkele grote akker herinneren waar deze groente te vinden was. Nu ja, zo belangrijk is het niet uiteraard, want voor het wandelen zelf maakt het geen barst verschil. We verdwenen snel uit het centrum van Puurs om via enkele groene paden naar Eikevliet geleid te worden. Dat heet één van de mooiste dorpjes van Vlaanderen, zo niet van België, te zijn. Ik moet eerlijk bekennen dat ik er niet kapot van ben. Het heeft soms wel iets met die smalle straatjes maar verder... Ik heb er zelfs geen foto aan gewaagd en dat wil toch wel wat zeggen in dit digitale

tijdperk waar in het veen niet op een turfje gekeken wordt. Eikevliet is trouwens niet eens een dorp maar slechts een gehucht, ook vroeger was het nooit zelfstandig. Op naar Wintam dan. Meer bepaald naar het sluizencomplex daar. Er is in deze streek aan water van allerlei slag en soort bepaald geen gebrek. Men zit hier immers ingekneld tussen de Schelde, de Rupel, het Zeekanaal Brussel-Schelde, de Vliet, de Molenbeek en nog wat

De sluizen in Wintam

andere waterlopen van divers kaliber die ik vergeet of zelfs helemaal niet ken.

Daarenboven zijn er op diverse plaatsen nog grote waterplassen te vinden die meestal in particulier bezit zijn en waarvan de oorsprong me niet duidelijk is. Maar goed, ik arriveerde dus al snel op de hoge dijk die het Zeekanaal binnen zijn bedding houdt. Dit is één van de oudste kanalen in Europa. De oorspronkelijke „Brusselse Schipvaart“ werd al tussen 1550 en 1561 gegraven. De bedoeling was dat Brussel een gemakkelijke verbinding met de Schelde en de zee geboden werd.

Ondertussen is dit kanaal al flink

geëvolueerd. Het is nu een indrukwekkende waterweg die in 1997 rechtstreeks met de Schelde verbonden werd. Zoals het er nu voorstaat kan het kanaal kustvaarders tot 10.000 ton aan. De sluizen in Wintam liggen daar zeer prominent en je kan er niet naast kijken. Ze moeten ook wel groot zijn om schepen van de voorziene tonnenmaat versast te krijgen. Langs een stukje Scheldedijk leidde de wandeling naar „De Groene Dijk“. Een etablissement waar het voor smulpapen lustig toeven is, naar het schijnt. Het ligt daar in elk geval erg mooi tegen de dijk aangevlijd maar toen ik, het traject following, de dijk afwandelde rook het daar beneden zeer uitdrukkelijk naar riolering. Overigens lag tegenover De Groene Dijk, op de andere oever, het lichtschip West-Hinder. Iets wat ik niet goed kon plaatsen. Ik dacht namelijk dat die drijvende vuurtoren al lang niet meer bestond. Wat zoekwerk heeft niet zoveel duidelijker gemaakt behalve dan dat er verschillende

incarnaties van de lichtschip schijnen te bestaan.

Waarschijnlijk is wat ik gezien heb een drijvend museum dat gedurende een bepaalde periode ergens aanlegt om het publiek educatief te verheffen. Beneden aan de Groene Dijk kwam ik terecht in Nattenhaasdonk. Je kan iets zo gek niet bedenken of je komt het ergens wel tegen in één of andere straat- of plaatsnaam. Hier strekte zich voor mij een kasseiweg uit waar zeer attent een bord bij geplaatst was om de argeloze weggebruiker erop te wijzen dat het wegdek erg slecht was. Heel wat goedkoper, zo'n bord, dan dat wegdek te

repareren. Voorwaar een teken van goed beheer. Nu ja, het weggetje schijnt me ook niet zo erg druk bereden te worden en misschien is het wel voordelig voor het restaurant. De ingewanden van de potentiële klanten zullen door het hobbelige wegdek misschien al flink gestimuleerd zijn voordat ze de dijk bereiken. Er wordt nu eenmaal van alles bedacht in de horeca. Langs veel groen en vijvers van allerlei afmetingen leidde het traject me naar het centrum van Wintam. Onderweg passeerde ik nog aan een niet te negeren beeld aan de kant van de weg. Op een eerdere wandeling in deze streek had ik al gemerkt dat er her en der verschillende van dit soort beelden geplaatst zijn. Ze stellen bepaalde volksfiguren of beroepen voor. In dit geval betrof het „De Zaaier“. Enkele meter verder stond, op de kruising van wegen, een tamelijk grote kapel met een soort voorportaal en een afsluiting waar een paar gaten in gemaakt waren zodat je naar binnen kon kijken in het spelonkachtige interieur. Het gaat hier om de kapel van Onze Lieve Vrouw in Nood. Die kapel werd ooit gebouwd onder het patronaat van de gezusters Muyshondt. En inderdaad, enkele kilometer verder kwam ik in de Muyshondtstraat terecht. Daar zaten trouwens twee... katjes. Waarvan eentje midden op de rijweg, te jong om zich enig gevaar te

De katjes. In de Muyshondtstraat...

realiseren. Het werd zorgvuldig gemeden door alle verkeer. Voor zolang het duurt...

In het centrum van Wintam, bij de kerk, staat alweer een levensgroot beeld. Van een paar binnenschippers, volgens de titel. Geen wonder in deze streek met al die waterlopen zo vlakbij.

In het parkdomein van Coolhem

Over het algemeen ging de wandeling over rustige wegen en wegeltjes. In een wei trof ik een wit-bruin gevlekt paard dat om een mij onbekende reden geblinddoekt was. Het beest was er niet al te gelukkig mee en het lag daar uitgebreid te rollen en te briesen. Waarschijnlijk om van dat gezichtsmasker af te komen.

Naar het einde van de vooropgestelde 21 kilometer lag er nog een merkwaardig punt te wachten: het Domein van Coolhem in Kalfort (Puurs). Dat is een ongeveer dertien hectare groot parkgebied dat aansluit op het natuurgebied De Moeren. Sinds 1987 is het domein in handen van de gemeente Puurs en het Vlaamse Gewest. Het domein leent zich uitstekend voor educatieve natuurwandelingen want er is onder meer een bijentuin, een historische tuin, een schapenweide en een viezebeestjestuin. Van al dit moois en interessants is er voor de wandelaar niet veel weggelegd omdat het allemaal een aandachtige beschouwing vereist en dat is

moeilijk te verzoenen met het wandelen zelf. Men moet nu eenmaal zijn prioriteiten stellen. Blijkbaar worden de gebouwen binnen het park gebruikt voor allerlei plechtigheden en feesten want toen ik er passeerde was er een verblindend wit geklede bruid aan het poseren voor de fotograaf. Wat me verder wel opviel waren de indrukwekkende bomen die langs het uitgezette pad stonden. Werkelijk reusachtig groot en met soms een merkwaardige schroeflijn in de stam. Ik was zozeer verdiept in het beschouwen van deze natuurlijke reuzen dat ik een afslag niet gezien had. Waarop een attente medewandelaar met tot de orde riep. Over het algemeen was de bewegwijzering nogal summier, zo niet slordig. In dit geval echter had ik de vergissing vooral aan mezelf te danken. Het bosreservaat ligt in een komvormige depressie. Hierdoor heeft het gebied geen afwatering naar de het stroomgebied van de Vliet of de Rupel. Omdat er nergens een verbinding bestaat met oppervlaktewater, wordt het geheel enkel gevoed door grond- en regenwater.

Vuil water in het domein van Coolhem

Dat is ooit anders geweest toen het domein jaarlijks overstroomd werd met voedselrijk Scheldewater uit de Vliet. In 1976 werd na de watersnoodramp in Ruisbroek de Vliet echter van de Schelde afgesloten zodat dit nu niet meer kan gebeuren. Het gevolg van dit ingrijpen was wel dat het grondwaterpeil in het domein Coolhem drastisch daalde. Het water in de zeer brede gracht oogt niet al te appetijtelijk. Soms heeft het de kleur van vuile melk, soms die van koffieverkeerd. Ik weet echter niet of dat wel degelijk enkel te wijten is aan het afsluiten van de monding van de Vliet of dat er andere factoren in het spel zijn. Het domein kent een lange geschiedenis van bewoning. Er zijn namelijk silex voorwerpen gevonden die duiden op een menselijke prehistorische aanwezigheid. Ook uit de IJzertijd zijn artefacten opgegraven. In meer recente tijden was hier een priorij gevestigd. In de vijftiende eeuw werd het gebied namelijk gekocht door de abdij van Hemiksem. Aan het eind van de eeuw bouwden de monniken het domein dan uit tot

een refuge (een toevluchtsoord) en richtten ze gebouwen op voor de administratie van wat de abdij zoal aan wereldse goederen bezat. Er werd ook een kerk gebouwd die nu volledig verdwenen is door een nogal bizarre ingreep van een latere eigenaar. Tijdens de beeldenstorm kwamen de paters van Hemiksem hier schuilen. Rond 1630 kwamen ze nog eens terug. Daarna resideerde er een prior en werden er novicen opgeleid. Tot het eind van de achttiende eeuw was deze plaats door de paters zeer geliefd. Uit overblijfsels is gebleken dat de heren, die toch hun leven gewijd hadden aan God en een sober bestaan, zich graag allerlei luxe lieten aanleunen. Tijdens de Franse Revolutie echter moesten de paters Coolhem verlaten. De nieuwe heersers verkochten het als „zwart goed“. Van dan af kwam het domein in verschillende handen. Een zekere Van Nieuwenhuyze uit Mechelen kocht ooit het domein en liet de gebouwen afbreken. Op de grote schuur en de voorste hoeve na. De bouwmaterialen verkocht hij om zijn schulden te delgen. Hij presteerde het ook om de kerk af te breken en daardoor riskeerde hij met de lokale bevolking in conflict te komen. Als compensatie liet hij dan in 1828 de kapel bouwen die nu nog bij de ingang van het Domein van Coolhem staat. Hij bouwde de kapel opzettelijk net buiten het domein zodat de bezoekers van het heiligdom niet meer op zijn eigendom moesten komen. Een beetje een ongezeglijk individu, lijkt het wel. De kapel is toegewijd aan Sint Bernardus. Vanzelfsprekend bestaan rond deze heilige allerlei legenden. De meest bekende (en wat mij betreft de meest bizarre) is die waarin verteld wordt dat Bernardus een verschijning kreeg van de heilige Maagd Maria die hem voedde met haar moedermelk. De snoeper! Het was me tot nu toe niet bekend maar het „wonder“ van de zogenaamde „lactatio“ schijnt niet eens zo uitzonderlijk te zijn. In verschillende reliekschrijnen overal in de katholieke wereld worden relikwieën met een beetje moedermelk van Maria bewaard. Na meer dan 2000 jaar? Wat in het vat zit verzuurt niet, zeker?

Zoals altijd lag het einde van de wandeling waar zich ook het begin bevond: in Puurs. In het wel zeer nieuw en eigentijds Cultureel Centrum. Eigenaardig genoeg staat in die moderne structuur een zeer oud en nogal vervallen torentje. Het intrigeerde me bijzonder maar ik ben wel vergeten te vragen wat dat ding daar staat te doen. En het bordje aan de

Het oude torentje, ingebouwd in het nieuwe cultureel centrum...

voet ervan heb ik ook niet gelezen. Mijn fout. Puurs, om daarover nog even door te gaan, is een gemeente in de provincie Antwerpen. Samen met Bornem en Sint-Amands maakt de gemeente deel uit van de regio die bekend staat als Klein Brabant. Dat laatste niet te verwarren met Klein-Brabant dat in Nederland ligt. Tussen Oostburg en Waterlandkerkje in de gemeente Sluis namelijk. In Puurs is de kerk een waardevol monument en ze wordt betiteld als de „kathedraal van Klein Brabant“. Het gebouw is een mengsel van allerlei bouwstijlen die door de eeuwen heen zijn toegepast op verschillende delen. De oudste delen stammen uit de vroege zestiende eeuw. Op een andere plaats staat er ook nog een oud seinhuisje. Langs de (nu enkel nog) toeristische spoorlijn Dendermonde-Puurs. De gemeente heeft ook enkele bekende personen voortgebracht. Zoals Dina Persago (ex-Miss België), Arthur Vanderpoorten (Belgisch minister vóór WO II die in Bergen Belsen stierf), Annemie Turtelboom (Belgisch minister) en Kris Peeters die nu nog steeds Vlaams Minister President is.

Na een warme, stoffige tocht met hier en daar dolende medemensen, tikte de wandel-GPS 23,930 kilometer af.

Zaterdag 8 augustus: De Hoevetocht.

Laat het vooraf maar al duidelijk zijn, ik heb op deze 33,810 kilometer lange tocht niet méér hoeven gezien dan op de andere wandelingen. Tenzij dan paardenhoeven. Want die beesten zijn hier echt overal te vinden. Maar kom, het is nu eenmaal een streek met een nogal sterk uitgesproken agrarisch karakter en dus ligt het voor de hand dat men hier en

De Vliet in het Tekbroek vanaf het bruggetje.

daar een hoeve aantreft. Klinkt het niet, dan botst het zullen ze bij IBIS wel gedacht hebben.

Al vlak nadat ik de startplaats verlaten had, dook ik langs de watertoren in het Tekbroek. Merkwaardig hoe dicht dit laaggelegen broekgebied tegen het centrum van Puurs aanligt. Het Tekbroek ligt in de vallei van de Vliet. Het mag ondertussen bekend zijn dat dit riviervlakte verantwoordelijk was voor de overstroming in Ruisbroek in 1976. Deze wandeling kruiste het stroompje meerdere malen. Halfweg vorige eeuw werden de oorspronkelijke natte hooilanden bijna helemaal met populieren beplant. In 1977 kocht de gemeente Puurs ongeveer 12 hectare

aan en dat gebied werd later nog uitgebreid tot bijna 14 hectare. Er werden paden aangelegd die ook voor rolstoelgebruikers toegankelijk zijn, een bruggetje werd over de

Vliet geslagen en het netwerk van sloten werd aan een grondige onderhoudsbeurt onderworpen. Nu is het gebied een openbaar park voor passieve recreatie.

Het uitgezette traject (met soms moeilijk zichtbare pijltjes, geel op een witte achtergrond is echt geen gelukkige greep) leidde me naar Oppuurs. Dat is ook al een dorp in de provincie Antwerpen en in tegenstelling met wat je zou verwachten is het geen deelgemeente van Puurs maar van Sint-Amands. Het was, zoals zoveel andere, een zelfstandige gemeente tot einde 1976. Aan de kerk hangt een bronzen bas-reliëf dat hulde brengt aan een mij volslagen onbekend persoon: Monseigneur Professor Doctor K. L. Bellon, geboren te Oppuurs en oud-rector van de Universiteit van Nijmegen. Zo, zo...

Het scheen me toe dat het gebied waar ik na Oppuurs in terecht kwam, bekend terrein was en dat bleek aldaar toen ik een bord passeerde waar het Maria-oord in Branst werd op aangegeven. Branst, dus. Bekend inderdaad van vroegere wandelingen. Na de kerk

Een stukje hoogheide

volgde meer bepaald de Hoogheide. Dat is niet zomaar een lapje grond maar een gebied van ongeveer 40 hectare! In 2005 werd het gekocht van Graaf Marnix de Saint-Aldegonde. Het bestaat hoofdzakelijk uit een iets hoger gelegen beboste rivierduin en lager gelegen weilanden. Die rivierduinen worden overal langs de loop van de Schelde aangetroffen. Hier gaat het over een zandrug die zich uitstrekt van Mariekerke tot Eikevliet. Rond Branst zijn nu nog enkele van die rivierduinen te vinden. Ze zijn ooit ontstaan na de laatste ijstijd toen de wind het zand van de droogvallende Scheldevallei opwaaide en het in het oosten afzette. Nu zijn deze duinen begroeid met heide en bos. Een groot deel ervan is nochtans ten offer gevallen aan de landbouw en bewoning.

De paden in de omgeving daar waren soms bedekt met bijna enkeldiep, mul zand. Op een bepaald moment werd ik een circus-achtige toestand gewaar. Een opeenhoping van allerlei trailers, caravans, tenten en kampeerwagens. Het bleek om een evenement te gaan dat alles vandoen had

met diverse onderdelen van de paardensport. Nu was het me eerder al opgevallen dat hier in de streek wel erg veel paarden voorkwamen maar hier was er toch duidelijk een overaanbod. Het hinniken, briesen en met geweld tegen harde wanden schoppen was dan ook niet van de lucht. Een heleboel voor mij merkwaardige voertuigen waren er ook te zien. Sommige leken me nogal bescheiden van opzet en constructie maar andere waren noch min noch meer high-tech-producten. Ik had tenminste nog nooit een koetsje gezien met schijfremmen. Te allen kant werd er rondgedaasd met allerlei voertuigen en al dan niet bespannen paarden. Eén zo'n span werd gemend door een dame met een raar rond hoedje en met een uitdrukking op haar snoet alsof ze al geruime tijd haar plas zat op te houden. Voordat ik echter mijn cameraatje in aanslag had was het span al uit mijn gezichtsveld verdwenen. Een ander span werd gemend door iemand die met gemak als mafioso kon gecast worden. Zwarte borsalino, donkere zonnebril en een schreeuwerige das. Bovendien nog vergezeld van een veel jonger, donkerkleurend meisje. Ook voor dat ensemble was ik te laat om het in pixels te vertalen. Ik heb me dan maar tevreden gesteld

Ju, ju paardje...

met het beeld van een paar heren die enigszins in de breedte waren gegroeid maar die ik wel op tijd fotografisch kon vatten. Voor de rest was het daar een uitermate stoffige bedoening. Vooral na de doortocht van een paar blagen met quads die enorme stofwolken deden opwaaien. Mechanische paarden, zal ik maar zeggen, die iemand die achterop kwam noopte de bestuurders van die ondingen luidkeels met de titel „smeerlappen“ te bedenken.

Even verder arriveerde ik aan een rust- en controlepost waar een stel jongelui vreselijk druk waren om een ontzettend groot en zwaar-lomp zeil over een metalen frame te leggen. Onder leiding van iemand die het allemaal beter wist en die de verwarring in korte tijd ten top wist te drijven. Ik vermoedde dat we nu in Luipegem waren maar zeker ben ik nog altijd niet. Er staat in elk geval een flinke kerk waarvan de vierkante toren me enigszins deed denken aan de Giralda in Sevilla. Alleen zal je hier in de toren wel niet met een paard naar boven kunnen rijden, veronderstel ik. En even hoog is hij ook al niet. Op het plein voor de kerk staat een futuristisch beeldhouwerk van iets wat een robot, dan wel een mens kan zijn. Ofwel helemaal niets anders dan zomaar een beeld.

Ik begrijp niet waarom deze tocht niet „de Fortentocht“ is genoemd. Want de exemplaren van die fortificaties die nog op onze weg lagen zijn me veel beter bij gebleven dan de eventuele boerderijen. Of hoeven, alla. Vrij snel na Luipegem doemde daar, temidden van een brede slotgracht het fort van Bornem in al zijn dreigende onverzettelijkheid op. De oevers van de slotgracht waren echter druk bevolkt. Met hengelaars. Dit fort maakte ooit deel uit van de derde fortengordel rond Antwerpen. Het is een betonnen pantserfort en het enige dat gebouwd schijnt te zijn met een onregelmatige vierhoek als grondplan. Het specialistisch jargon heeft het over een "pseudo-gebastioneerd front". Waarom men enkel dit fort deze unieke vorm heeft gegeven is tot op heden niet duidelijk. Hoe dan ook, ik vind het alleen maar lelijk.

Het uitermate lelijke fort van Bornem

Met de bouw ervan is in 1906 begonnen maar bij het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog was het nog lang niet afgewerkt. Gelukkig werd het fort tijdens de belegering van zware artillerieaanval- len gespaard zodat het toch nog over- eind bleef. Tijdens het Interbellum is het fort ingericht als infanteriesteunpunt, dat moest verdedigd worden door een mi- trailleurcompagnie. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd het fort zeer snel in- genomen en van toen af had het enkel nog een logistieke functie. Voor de Duit- sers, uiteraard.

In de jaren 60 van vorige eeuw werd het fort aan privé-personen verkocht die het

al snel een andere bestemming gaven als hengelaarsparadijs. Zoals ik zelf kon merken is dat een functie die het nog altijd vervult. Althans de slotgracht dan toch want uiteraard heeft men voor het hengelen het fort zelf niet nodig. Het gebouw werd dan ook ernstig verwaarloosd waardoor het er vreselijk slecht bij staat. Er heeft zich echter een VZW over ontfermd die trachten, met privé kapitaal een en ander weer recht te trekken.

Na nog eens een bezoekje aan Oppuurs bracht het traject mij over diverse veldwegels naar de omgeving van Liezele. Op een bepaald moment werd ik een bord gewaar dat me in het Frans waarschuwde dat ik op het punt stond me op verboden terrein te begeven. Een militair domein, zowaar. Het fris op geschilderde gietijzeren bord verried door zijn vormgeving al direct dat het hier om een overblijfsel uit vroegere tijden ging. Bovendien

wezen de pijltjes van de wandelclub duidelijk de weg en ze nodigden uit om dit antieke verbod vlot te negeren. Langs wat ik eerst dacht dat het een vijver was, kwam ik bij het fort van Liezele. De „vijver“ was dus alweer een slotgracht. In tegenstelling met de voorgaande fortificatie werden ik en de andere wandelaars hier wel degelijk aangemoedigd, zo niet verplicht, het fort te bezoeken. Hier was namelijk de laatste rust- en controlepost van het circuit gevestigd. Via een brede brug over de slotgracht werd ik door de muil van het betonnen monster opgeslokt om aan het einde van een lange gang met spoorrails bij paar dames te belanden die mij het obligate stempeltje konden verschaffen. Er is blijkbaar alle moeite gedaan om dit fort op te frissen en voor het publiek open te stellen. Volgens het wervende foldertje dat ik meenam is het nu „een vestingbouwkundige parel in een groene zone“. Dat van die groene zone klopt wel degelijk maar de „parel“ is volgens mij toch maar een raar exemplaar. Tot de bouw van dit fort werd in 1906 besloten. Evenals het fort van Bornem hoorde ook dit tot de grote verdedigingsgordel rond Antwerpen. Die moest van die stad één van de grootste vestingen van Europa maken. De firma Bolsée zal er een dikke cent aan verdiend hebben want toen alles zo ongeveer klaar was stonden er in een straal van 20 km meer dan dertig forten en veldschansen. In augustus 1914 liepen de legers van „der Kaiser“ ons landje onder de voet. Tegen dat Pruisische artilleriegeweld waren ook de Belgische forten niet opgewassen. De forten van Walem en Sint-Katelijne-Waver werden na enkele dagen beschieting reeds overgegeven. Vervolgens stortte het hele

Het fort van Liezele

verdedigingssysteem rond Antwerpen in. De andere forten werden door de omtrekkende beweging van het Duitse leger totaal geïsoleerd. Op 10 oktober 1914 leverde commandant Fiévez het fort van Liezele over aan de Duitse onderhandelaars. Na de Eerste Wereldoorlog werd de mastodont vanaf 1920 tot 1924 gebruikt als kazerne. Daarna bleef het tot 1939 zonder echte bestemming. Tot het werd ingericht als infanteriesteunpunt in de Tweede Wereldoorlog. Met, zoals bekend, niet al te veel invloed op het gunstige verloop van de vijandigheden. Een bronzen gedenkplaat bij de ingang toont een portret in bas-

Een plaat om op te schieten hoewel een paar vogels dat blijkbaar geïnterpreteerd hebben als sch...

reliëf van Fiévez en de volgende tekst in de twee landstalen: „*HULDE der bemanning van het fort van LIEZELE aan haar leider en Kapitein Kommandant Arthur Jozef FIEVEZ die het fort onder zijn bevel had van 1 Oogst tot 10 Oktober 1914. In datum van 11 Maart 1921 heeft de Krijgsraad van Brabant geordonneerd: „Dat het gedrag, het beleid, de werkzaamheid en de krachtdadige houding van den Bevelhebber FIEVEZ steeds voor allen een voorbeeld is geweest; dat hij daarover dient gelukgewenscht.*“

Indien ik me niet vergis was het die Fiévez die Liezele liet platbranden om een beter schootsveld te hebben. Zeer voorbeeldig, inderdaad. En krachtdadig. Of hoe je ongeveer compleet gek moet

zijn om gelukgewenscht te worden door den Krijgsraad.

Voor het fort staat er een blok roest staal met kratervormige gaten erin. Het blijkt hier te gaan om een stuk staal dat van Cockerill (Ougré of Sambre?) afkomstig is en dat gebruikt

is om er met granaten op te schieten. Om bepantseringen te testen. Het is blok is gemaakt uit met nikkel gelegeerd staal. Dat moet in die tijd een voorbeeld van hoogstaande materiaaltechnologie geweest zijn.

Vanaf deze laatste controle was het nog maar anderhalve kilometer naar het einde toe. Na 33,810 kilometer bij warm weer ging het bereiken van de aankomst wat mij betreft gepaard met een welgemeend „Oef!“.

Zondag 9 augustus: De Duveltocht.

De twee voorgaande dagen hadden de genieën in Ukkel ons op het hart gebonden vooral niet van huis te gaan zonder de nodige voorzorgen tegen doorweking en geblutste koppen. Het ging immers hevig regenen en soms ook nog hagelen. Als het al geen hevige onweders waren die ons zouden teisteren. De concentratie aan meegebrachte en meegezeulde paraplu's op deze wandelingen was dan ook niet te schatten. Verloren moeite, evenals mijn eigen regenjasje dat mijn rugzak wel erg vulde en verzwaarde. Zondag begon echter met witte grondnevel in de velden. Een verschijnsel waarvan mijn moeder placht te zeggen dat: „Het witte paard door de velden reed“. Wat vervolgens een teken moest zijn dat het goed weer ging worden. Als voorspelling ongeveer net zo goed te vertrouwen als wat het KMI ervan maakt. Dat witte paard is het soort uitspraak dat thuishoort in de categorie van weerspreuken in de stijl van: „Lost Paneut zijn water, komt de zomer veertien dagen later“. Gewoonlijk was er dan wel eentje in dezelfde trant die volledig het tegendeel beweerde: „Is Sint Paneutius koud en nat, lopen later alle boeren zat“ (wegens de goede oogsten). Enfin, in dit geval had het witte paard gelijk want de nog aanwezige wolken verdwenen vrijwel volledig voor een stralende ochtendzon. Om wat later toch weer te verschijnen en zo ging het de ganse dag een beetje op en neer. Zo veranderlijk als het weer, inderdaad. Maar het bleef droog, vrijwel windstil en redelijk warm.

Deze Duveltocht was de enige van de drie die zijn naam echt eer aandeed want die „Duvel“ kwam er dit keer wel degelijk aan te pas. Maar eerst voerde de wandeling mij en de talrijke andere vroege vogels naar Lippelo. Na een eerste controlepost in de schaduw van de Sint-Stevenskerk met zijn beschermde Van Peteghem orgel, ging het traject naar het Lippelobos. Bij wat 's Gravenkasteel heet en wat nu een bejaardentehuis is, wees het pijltje mij het bos in. Behalve bomen zijn er in dit bos nog enkele andere merkwaardigheden te vinden. Al zijn de bomen op zich wel interessant, ze zijn daar ooit geplant als kloontjes van de bomen langs de dreven die naar het kasteel „Hof te Melis“ gingen. Zo zijn niet enkel die dreven maar is ook de rest van het landschap bebost geraakt. In dat kasteel heeft overigens nog Lodewijk VI geresideerd. En in 1940 was dat het stulpje waar onze koning Leopold III zijn onderkomen had. Waarschijnlijk voordat hij bij Hitler op zijn knieën ging liggen. Op deze wandeling heb ik dat bewuste kasteel niet te zien gekregen. Misschien dat dat voor de langere afstanden wel mogelijk was maar dat weet ik ten ene male niet. Het bos heeft nog wel meer te bieden. Het schijnt bekend te zijn om zijn weelderig bloeiende rhododendron. Al is daar op dit moment van het jaar natuurlijk niets meer van te merken. Verder staat het bos erom bekend dat er wel meer dan 100 verschillende paddenstoelensoorten in voorkomen. En daarvoor is het dan weer nog te vroeg! Wat er wel altijd is (en wat ik evenmin te zien kreeg) is het middelpunt van Vlaanderen. Eigenlijk heeft men daar een beetje mee gesjoemeld. Het gaat om het volgende. Er was ooit sprake van om een beeld van Suske en Wiske, de twee oeroude en eeuwig jonge striphelden van wijlen de tekenaar Willy Vandersteen, in het middelpunt van Vlaanderen te plaatsen. Een gemeenschap moet nu eenmaal zijn culturele hoogstandjes naar waarde weten te schatten. Een professor aan de Leuvense universiteit, Theodoor Van Der Waeteren, kwam via dat bericht op het idee om dat fameuze midden nu eens werkelijk te bepalen. Een beetje professor doet zoiets natuurlijk niet zelf, dus liet hij het rekenen aan zijn studenten over. Die vonden inderdaad wat er gezocht werd. Eigenlijk gaat het hier niet om het echte „middelpunt“ maar om het zwaartepunt van het gewest. Om

De Lippelose bossen

het eenvoudig voor te stellen: indien je de landmassa zou uitknippen uit een landkaart en je zou het zwaartepunt met een speld ondersteunen, dan zou de hele figuur perfect in evenwicht op de punt van die speld balanceren. Echt, het kán. Nu bleek dat zwaartepunt zich op slechts enkele meter van het punt te bevinden waar de drie provincies Oost-Vlaanderen, Antwerpen en Vlaams Brabant samenkomen! Alsof het erom gedaan was. Op de keper beschouwd ligt het punt in de provincie Oost-Vlaanderen in de gemeente Opdorp. Midden in een grote akker. Om geen problemen te krijgen met de pachter van dat stuk land heeft Opdorp een plakje grond daar vlakbij aangekocht en daarop een kunstwerk van Roger Van den Eede geplaatst. Dat kunstwerk heet, je raad het nooit, „Middelpunt“. Omdat het bewuste punt slechts op een boogscheut afstand ligt van het Lippelobos (niemand zegt of het de scheut is van een handboog dan wel van een kruisboog) hoort het daar toch nog een klein beetje toe. Hoewel ik er niet eens in de buurt ben geweest was de verleiding te groot om het weetje hier onvermeld te laten.

De wandeling bracht me nog even op het grondgebied van Londerzeel en zodoende passeerde ik ook aan wat ooit eens de Koevoetmolen moet geweest zijn. Tenminste zo heette de straat daar en er was inderdaad ook een site aangeduid waar het water van een beek met enig geweld over een barrage stroomde. Veel was er verder niet te zien van wat een watermolen kan geweest zijn. Het huis dat erbij hoorde zag er erg deplorabel uit, dus van de molen zal er allicht ook niet veel meer over zijn.

De tocht voerde me verder naar Breendonk toe. Meer met name naar de volgende rust- en controlepost die gevestigd was in de brouwerij Moortgat. Die van de Duvel, jawel, want dat is namelijk bier. Wanneer je in de brouwerij je kaartje liet afstempelen kreeg je meteen een ticketje. Goed voor één consumptie. Water of... Duvel. Wat had je gedacht. En waarlijk er zaten daar al ettelijke lieden dat bier van 8,5% alcohol te hijsen. Om halfnegen 's morgens!! Ze zagen er wel niet al te atletisch uit wegens nogal uitlubberend in de

Verduveld...

heuppartij. Ik kan me echt niet voorstellen dat je met al die alcohol achter je knopen nog tot het wandelen van een serieuze afstand in staat bent. Dus ik, met mijn afgetrainde, atletische figuur (ahum...) heb het maar bij water gehouden. Chaudfontaine. Bruis. Ik wil nog wel eens wild doen.

Voor de liefhebbers nog wat bijzonderheden over het genotmiddel van Moortgat. Duvel is een blond bier van hoge gisting en dat aan zijn alcoholgehalte van 8,5% komt doordat het in de fles nog eens hergist. Het wordt gedronken uit een tulpvormig glas waarin onderaan een „D“ is gegraveerd.

Het staat in steen gehouden

Daardoor zijn de koolzuurbelletjes veel talrijker dan in een gewoon glas. Kenners zeggen dat het bier daardoor frisser en beter smaakt. De Duvel wordt niet met bijzonder veel méér gerst gebrouwen dan vele andere bieren maar eens op de fles wordt er nog suiker en gist aan toegevoegd. Het is het speciale karakter van de gist (die uit Schotland komt) die het bier zijn bijzondere smaak en eigenschappen geeft. Brouwer Albert Moortgat was burgemeester tijdens de Tweede Wereldoorlog en als zodanig zeer aangebrand. Dat bleek ook wel uit de reclame die hij voor zijn bier maakte in het blad van het Vlaams Nationaal Verbond, een club die enthousiast heulde met de Duitsers. Hij lanceerde daar de leuze: „Eén volk! Eén staat! Eén bier!“ How stupid can you get? Het moet dan ook geen verwondering wekken dat de brouwerij lang verdacht is van sympathieën voor het toenmalige Vlaams Blok (thans Vlaams Belang). Ook al een partij die het donkerbruine gedachtegoed

propageert. Een dergelijke connectie wordt nu echter met klem ontkend.

Vrijwel ingebouwd in de brouwerij zit... een begrafenisondernemer! Dus wie aan een levercirrose bezwijkt door het genieten van teveel gerstenat van Moortgat (rijmt nog lekker ook!) die kan daar terecht om zijn laatste reis te laten verzorgen.

Het zal wel een vooroordeel zijn van mijnentwege maar ik heb het volgende vastgesteld. Ik heb de gewoonte om de eerder zeldzame autochtonen die ik op mijn wandelingen ontmoet een beleefd „goedemorgen“ toe te voegen. Vooral wanneer het oudere mensen zijn wordt die groet zonder aarzelen beantwoord. Hier in Breendonk echter werd ik daarvoor herhaaldelijk aangegaapt alsof ik uit een of ander asiel ontsnapt was. Waarin men mij het liefst ook weer snel wilde opsluiten. Merkwaardig. Hebben ze daar soms nog immer last van het kampsyndroom?

Vermits ik dit keer gekozen had voor de relatief korte afstand van 21 kilometer, was na de brouwerij voor een groot gedeelte van de wandeling het vet van de wandelsoep. Zelfs de laatste rustpost was geen verrassing meer want het was weer het fort van Liezele. Omdat nu ook de kortste afstanden hetzelfde traject volgden leek het soms meer op een kermis dan op een wandeltocht. Het babbelwater van Moortgat was daaraan misschien niet helemaal vreemd.

Wanneer je tot hier toe alles gelezen hebt, dan verdien je toch een bloemetje...